

Madártani megfigyelések a Nyugat-Mátrában, 1976—1985

PÁLFIA Zsolt, STANDOVÁR Tibor
Budapest, ELTE

ABSTRACT: Ornithological study in the Western Mátra Mountains, Hungary, 1976-1985 - as members of the Vásárhelyi Nature Conservation Club the authors visited the area in every two weeks. The study area lies between 400 and 800 meters above sea level, and is rich in creeks and steep slopes. Parts of the originally continuous deciduous forests have been converted to big meadows, clearings and planted coniferous forests. The northern part of the study area belongs to the Mátra Landscape Protection Area. During the past ten years all together 101 species were recorded from which 67 are proved to breed in the study area. The summarized results for each species are presented in the paper.

Ebben a dolgozatban a Vásárhelyi István Természetvédelmi Szakkör tagjaként, 1976 nyara és 1985 vége között végzett megfigyeléseink adatait összegeztük.

A vizsgált terület völgyekkel erősen tagolt, felszíni vizekben gazdag, legnagyobb része meghaladja a 400 méteres tengerszint feletti magasságot. Legmagasabb pontjai: Muzslatető (805 m) és Ágasvár (789 m). A területre jellemző zárt erdőkét ma már nagyobb kiterjedésű rétek, irtások, telepített fenyvesek és szikla-alakzatok teszik változatossá.

A vizsgált terület Mátrakeresztéstől É-ra található része az 1985. november 22-én létesített Mátra Tájvédelmi Körzet határai között fekszik.

Az említett időszakban megfigyeléseinket átlag kéthetenként végeztük. Emellett minden nyáron több hetet töltöttünk a Nyugat-Mátrában.

Adatainkat az alábbi formában közöljük: rend, faj latin neve (magyar neve), észlelési időpont, megfigyelő neve, zárójelben a kiegészítő észrevételek (F: tojó, M: hím, juv: fiatal, imm: ivaréretlen példány). A ragadozómadarak fészkelését illetően csak a Csörgő-patak vízgyűjtőterületén szereztünk teljes ismereteket. Természetvédelmi szempontból indokolt esetben eltekintünk az adatok részletes ismertetésétől. A gyakori fajok észlelési adatainak közlését mellőzzük.

Saját megfigyeléseinket néhány faj esetében CZAJ. Péter, SZIRMAI József, FUKLI Péter, GEDAI Csaba, MÓRÓ Tamás szakköri adataival egészítettük ki.

A vizsgált területen az elmúlt tíz évben 101 faj előfordulását (11 fokozottan védett faj), ezek közül 67 faj fészkelését (5 fokozottan védett faj) bizonyítottuk.

CICONIIFORMES (Gólyaalkatúak)

Ciconia nigra (fekete gólya): Nem fészkel a területen.

Mátraszentimre: Somtető, 1979. III. 15.; Sombükk, 1981. VIII. 1.

ANSERIFORMES (Lúdalkatúak)

Anas platyrhynchos (tőkésréce): Nem fészkel a területen.

Hasznos: Hasznosi víztároló, 1983. IV. 24. (5-6 pld.).

Spatula clypeata (kanalasréce): Hasznosi víztároló, 1984. XII. 8. (M,F).

FALCONIFORMES (Sólyomalkatúak)

Pernis apivorus (darázsölyv): A területen 3 pár rendszeres fészkelését figyeltük meg.

Evente és fészkenként egy fióka reptetése bizonyított. Legkorábbi adat: IV. 2.

Legkésőbbi adat: VIII. 15. Legkorábbi fészkelés: V. 12.

Milvus milvus (vörös kánya): Mátraszentistván: Óvár É, 1979. IV. 24. CZÁJLIK; Ágasvár É, 1977. IV. 18. CZÁJLIK (elpusztult pld.); Gyöngyöspata: Kis-Koncsúr, 1985. IV. 6. (M).

Accipiter gentilis (héja): A vizsgált terület egészén fellelhető. Gyakran és rendszeresen észleljük az alábbi körzetekben: Somtető - Sombükk; Óvár - Sólyombükk - Mátrakeresztés; Mocsárbükk - Nyikom; Lesbükk - Hidegkút.

Accipiter nisus (karvaly): Főleg bokrosok, rétek és fenyvesek környékén mutatkozik.

Az idősebb, nagy kiterjedésű telepített fenyvesekben valószínűleg költ.

Mátraszentistván: Óvár, 1981. III. 15., 1982. VIII. 12. MÓRÓ, 1983. X. 17., 1984. III. 10.; Csókakő, 1980. IX. 27., 1981. III. 15., 1984. III. 10., 1985. VII. 29. CZÁJLIK; Héjásrét, 1980. III. 30., IX. 27., 1982. III. 15., 1983. VIII. 11., 1984. IV. 7., 1985. VIII. 1.; Ágasvár, 1980. VIII. 8.; Gyula-barlang, 1979. III. 24.; Szamárkő, 1981. VIII. 1., 1982. VIII. 2. MÓRÓ, VIII. 14.; Mátraszentimre: Fallóskút, 1982. IV. 18.; Somtető, 1979. III. 24., 1981. III. 1., IV. 1., 1982. VIII. 5., 1983. VIII. 2. CZÁJLIK, VIII. 8., 1984. VI. 2.; Báránkyó, 1981. II. 1., 1984. III. 10.; Tugár-rét, 1980. VIII. 15.; Hasznos: Nyikom É, 1984. VI. 23., 1985. II. 29.; Mátrakeresztes: 1980. VIII. 4. (2 pld.), 1983. II. 13.; Hosszúréti fenyves, 1982. III. 28. MÓRÓ, 1985. VIII. 5. CZÁJLIK; Békástó, 1980. IX. 27., 1984. II. 11.; Fito-patak, 1982. VII. 30., VIII. 2.; Súlyombükk, 1980. III. 15.; Lesbükki fenyves, 1980. VII. 31. (2 pld.).

Buteo buteo (egerészölyv): A területen általánosan előforduló, leggyakoribb ragadozómadár. Az őszi-vegi, téli időszakban mezőgazdasági területek felé húzódnak le.

Ismert fészkelések:	lakott	fiókák száma	fészkenként
	1979	4 db	? pld.
	1980	5 db	3 pld.
	1981	6 db	2 pld.
	1982	6 db	3 pld.
	1983	5 db	? pld.
	1984	5 db	1-2 pld.
	1985	5 db	2 pld.

Aquila chrysaetos (szirtisas): Gyöngyöspata: Muzslla-tető, 1982. XI. 7. (imm).

Aquila heliaca (parlagi sas): Hasznos: Ikrisdomb, 1984. IX. 22.

Aquila clanga (fekete sas): Mátraszentistván: Óvár, 1981. II. 15.

Aquila pomarina (békászó sas): A vizsgált terület déli részén (600 m tengerszint felett) 1 pár mozgását rögzítettük. Fészkelése 1984-85-ben bizonyított. Mindkét évben egy fiókát reptettek. Gyöngyöspata: 1984. V. 19., VII. 26. (juv.), 1985. V. 12., VI. 16., VII. 22. (M,F,juv), VII. 26. (M,F,juv); Hasznos: Hasznosi víztároló, 1985. VI. 6. CZÁJLIK.

Haliaeetus albicilla (réti sas): Mátrakeresztes: Határi rét, 1980. VII. 31.

Circus cyaneus (kékes rétihéja): Mátraszentistván: Óvár csúcs, 1979. III. 15.; Csókakő, 1985. I. 26.; Mátraszentimre: Fallóskút, 1983. II. 6. CZÁJLIK; Somtető, 1984. I. 21. CZÁJLIK; Hasznos: Kosik-tanya, 1982. I. 18. CZÁJLIK; Mátrakeresztes: Határi rét, 1984. III. 31.

Circaetus gallicus (kigyászölyv): Mátraszentistván: Szamárkő, 1980. VIII. 11.; Mátraszentimre: Báránkyó, 1980. VIII. 12.; Somtető Ny, 1980. VIII. 13.

Falco cherrug (kerecensólyom): Területünkön 1 pár rendszeresen fészkel. A vizsgált időszakban évente egy fiókát (1978-ban kettő fiókát) reptettek. 1976. és 1980 között Csókakőn költöttek, 1979-80-ban megosztva a sziklafalat az oda települő hollókkal. 1981-től (a hollók zavaró közelsége miatt) fészkelőhelyüket lábaserdőbe tették át. Legkorábbi adat: III. 2. Legkésőbbi adat: X. 17.

Falco subbuteo (kabasólyom): Területünkön nem fészkel. Mátraszentistván: Ágasvár csúcs, 1980. VII. 29. (2 pld.), VIII. 14.; Mátraszentimre: Somtető, 1980. VII. 29. (2 pld.); Tugár rét, 1980. VIII. 14.; Hasznos: 1981. V. 14.; Mátrakeresztes: Hosszú-rét, 1982. III. 30. CZÁJLIK; Gyöngyöspata: Muzslla-tető Ny, 1982. I. 18. CZÁJLIK.

Falco columbarius (kis sólyom): Mátraszentistván: Vándor rét, 1979. XII. 9.; Mátrakeresztes: 1980. II. 15.

Falco tinnunculus (vörös vércse): Mátraszentistván: Ágasvár csúcs, 1981. VIII. 1. (4 pld.) VIII. 14. (2 pld.); Szamárkő, 1981. VIII. 1. (4 pld.); Mátraszentimre: Fallóskút, 1979. IV. 30. SZIRMAI; Hasznos: Gombás-tető, 1983. IV. 8.; Nyikom rét, 1983. IV. 8.; Gyöngyöspata: Kis-Koncsúr, 1983. IV. 8.

GALLIFORMES (Tyúkkalkatúak)

Tetrastes bonasia (császármadár): A pontos adatokat lásd: CZÁJLIK Péter: Császármadár - *Tetrastes bonasia* - élőhelyek az 1976-os országos kérdőíves felmérés és annak ellenőrzése alapján. (Aquila, 1985. 92. kötet).

Phasianus colchicus (fácán): Az 1976-78-as fácañtelepítések nyomán kis számban, de rendszeresen megtalálható a nagy kiterjedésű réteken, amelyek gazdasági művelés alatt állnak, vagy álltak. A mátraszentimrei telepítések maradványai 1980-ig megfigyelhetők voltak a Fallóskút környéki réteken és sűrű fiatalos állományokban. A Mátraszentistvánt övező réteken 1978-tól, a Hasznosi és Határi réteken 1980-tól minden évben észleltük.

CHARADRIIFORMES (Lilealkatúak)

Scolopax rusticola (erdei szalonna): Mátrászentistván: Héjásrét, 1980. IX. 27.; Vándor rét, 1980. IX. 21. CZÁJLIK (3 pld.), 1982. X. 24. CZÁJLIK; Gyula-barlang, 1980. IX. 28. SZIRMAI, IX. 30. CZÁJLIK; Kiskő, 1980. III. 30. SZIRMAI; Mátrászentimre: Somtető É, 1978. X. 15., 1982. X. 24. CZÁJLIK (2 pld.); Mátrakeresztes: Határi rét, 1980. III. 31.; Gyöngyöspata: Muzsla-tető, 1980. VIII. 8. (2 pld.). Fészkeiket felleltük: -Nárád oldalban (1976), -Fallóskúti fenyvesben (1980), -Sólyombükk-völgyben (1982), -Nyikom-fenyvesben (1984).

COLUMBIFORMES (Galambalkatúak)

Columba oenas (kék galamb): Ritka fészkelő. Mátrászentistván: Óvár Ny, 1982. VIII. 12. MÓRÓ; Mézeskút, 1985. VII. 30. (3 juv); Mátrászentimre: Somtető, 1978. III. 19., VIII. 4., 1979. VIII. 2. CZÁJLIK, 1981. VIII. 10., 1985. VI. 8.; Hutahely, 1984. VIII. 2.; Gyöngyöspata: Némethérc, 1979. VIII. 8.; Sóbánya forrás, 1979. VIII. 8.; Nagy-Koncsúr, 1983. I. 30.; Kis-Koncsúr, 1983. IV. 6.

Columba palumbus (örvös galamb): Mátrászentistván: Óvár K, 1981. III. 29. CZÁJLIK; Csókakő, 1982. II. 14., 1983. VIII. 4.; Szamárkő, 1981. IV. 26. SZIRMAI, 1985. VII. 30.; Gyula-barlang, 1979. VIII. 4. CZÁJLIK; Kiskő, 1982. IV. 18. MÓRÓ; Mátrászentimre: Somtető, 1979. VII. 27., 1980. V. 20., VIII. 8., 1984. VII. 24.; Hasznos: Nyikom É, 1984. V. 6., 1985. IV. 20.; Mátrakeresztes: Békástó, 1978. VIII. 3., 1982. II. 28., III. 28. MÓRÓ; Malom-patak, 1983. IV. 8.; Mocsárbükk, 1980. IV. 26.; Szalajkás-tető, 1981. V. 10., 1985. V. 12.; Gyöngyöspata: Kis-Koncsúr, 1983. IV. 16.

Streptopelia turtur (vadgerle): Mátrászentistván: Csókakő, 1981. IV. 15. (8 pld.); Héjásrét, 1979. V. 27.; Ágasvár, 1980. VIII. 14.; Mátrászentimre: Somtető, 1979. VII. 27., 1983. VII. 27., VIII. 8., 1985. VII. 25.; Fiasom-patak, 1978. VIII. 5.; Tugár rét, 1980. VIII. 8.; Bagolyirtás, 1980. VIII. 12.; Hasznos: Nyikom, 1984. VII. 26.; Mátrakeresztes: 1979. V. 20., 1981. V. 2., 1984. VII. 26.; Hosszúrét, 1984. VIII. 6.; Mocsárbükk, 1979. V. 26., 1981. IV. 26., V. 2.; Határi rét, 1980. VIII. 3., VIII. 11., 1984. V. 19., VI. 16., 1985. V. 12.; Szalajkás-tető, 1981. V. 2., V. 10., 1985. V. 12.; Hidegkút-hegy, 1981. V. 10., 1983. V. 22.; Gyöngyöspata: Kristóf-forrás, 1983. V. 14.

Streptopelia decaocto (balkáni gerle): Hasznos: 1981. V. 14.

CUCULIFORMES (Kakukkalkatúak)

Cuculus canorus (kakukk): Általánosan előfordul a vizsgált területen. Főképpen vörösbegy fészkébe lopja tojásait. Legkorábbi adat: IV. 20. Legkésőbbi adat: IX. 26.

STRIGIFORMES (Bagolyalkatúak)

Életmódjuk miatt megfigyelésüket éjszakai hangjaik alapján is elvégeztük, a Csörgő-völgy Héjásrét feletti szakaszán. Ezen adatokat külön jelöltük (h).

Strix aluco (macskabagoly): Rendszeresen fészkel. Mátrászentistván: Héjásrét, 1981. VII. 31. (h), 1982. VII. 31. (h); Ágasvári Túrístaház, 1979. VIII. 1., 1980. IX. 26., 1981. VII. 30. (h), VIII. 6. (h); Vándor rét, 1979. VII. 27., VIII. 5., 1980. VIII. 6. (h); VIII. 14. (h), 1981. VII. 28. (h), VII. 29. (h), VII. 30. (h), VII. 31. (h), VIII. 6. (h), 1982. VII. 31. (h), VIII. 2. (h), VIII. 9. (h), VIII. 10. (h), 1983. VIII. 6. (h), 1984. VII. 28. (h), VII. 30. (h), VIII. 2. (h), 1985. VII. 31. (h), VIII. 1. (h); Gyula-barlang, 1981. III. 21. (h), VII. 28. (h), 1982. VIII. 2. (h); Mátrászentimre: Somtető, 1980. VIII. 16. (h), 1981. VII. 31. (h), 1982. VII. 26. (h), 1984. VII. 24. (h); Mátrakeresztes: Határi rét, 1980. VIII. 2.; Vöröskőbérc, 1979. VIII. 8.

Asio otus (erdei fülesbagoly): Rendszeresen fészkel. Mátrászentistván: Héjásrét, 1982. VIII. 9. (h), VIII. 10. (h), 1985. VII. 31. (h); Ágasvár csúcs, 1979. VIII. 1., 1981. VII. 30. (h), VII. 31. (h), 1982. VIII. 2. (h), 1984. VII. 24. (h), 1985. VII. 31. (h); Vándor rét, 1979. VII. 27., 1980. VIII. 8. (h), VIII. 9. (h), VIII. 14. (h), VIII. 16. (h), 1982. VIII. 9. (h), VIII. 10. (h), VIII. 11. (h), 1985. VIII. 4. (h); Gyula-barlang, 1981. III. 21. (h), VII. 28.; Mátrászentimre: Somtető, 1981. VII. 30. (h), 1982. VII. 31. (h), VIII. 10., VIII. 13., 1983. VII. 10., 1984. VII. 24. (h), VIII. 2. (h), VIII. 9., 1985. VII. 30. (h), VII. 31., VIII. 1. (h); Fiasom-patak, 1980. VII. 29., 1982. VII. 31. (h), 1984. VII. 24. (h), VII. 31., 1985. VII. 31. (h); Hutahely, 1978. VII. 7., 1979. VIII. 1., 1981. VII. 28. (h), VII. 29. (h), VII. 31. (h), 1982. VIII. 2. (h), VIII. 3.; Mátrakeresztes: Hosszúrét, 1983. VIII. 7.; Határi rét, 1980. VII. 4.; Lesbükk, 1980. VII. 31.

CAPRIMULGIFORMES (Lappantyúalkatúak)

Caprimulgus europaeus (lappantyú): Mátraszentistván; Csókakő, 1984. V. 19. CZÁJLIK; Mátraszentimre: Sombükk, 1982. V. 23. CZÁJLIK.

APODIFORMES (Sarlósfecské-alkatúak)

Apus apus (sarlósfecské): Mátraszentistván; Ágasvár, 1981. VIII. 1. (10 pld.).

CORACIIFORMES (Szalakótaalkatúak)

Upupa epops (búbosbanka): Mátraszentistván; Csókakő, 1983. VIII. 4.; Héjásrét, 1982. VIII. 2. CZÁJLIK, 1983. VIII. 10. CZÁJLIK; Kiskő, 1985. VIII. 2. SZIRMAI; Mátraszentimre: Fallóskút, 1983. VIII. 2. CZÁJLIK; Hasznos: Nyikom rét, 1984. V. 19.; Mátrakeresztes: Békástó, 1977. VII. 26.; Gyöngyöspata: Kis-Koncsúr, 1984. V. 6.

PICIFORMES (Harkályalkatúak)

- Jynx torquilla (nyaktekeres): Hasznos: Hasznosi rét, 1983. V. 1., V. 14., 1984. IV. 6.; Nyikom, 1984. V. 27., 1985. IV. 20.; Mátrakeresztes: Mocsárbükk, 1981. IV. 26.
- Picus viridis (zöld küllő): Mátraszentistván; Héjásrét, 1983. VII. 26. CZÁJLIK; Vándor rét, 1979. V. 27. SZIRMAI, 1982. VIII. 4. (M); Gyula-barlang, 1982. VIII. 4. MÓRÓ; Mátraszentimre: Somtető É, 1981. VIII. 9. (F); Mátrakeresztes: 1982. VIII. 12. SZIRMAI, VIII. 13. SZIRMAI; Hosszúrét, 1982. II. 14. MÓRÓ, III. 28. MÓRÓ, 1984. IV. 21. CZÁJLIK, 1984. VIII. 7. (M); Békástó, 1978. VIII. 3., 1982. VII. 28.
- Picus canus (szürke küllő): Mátraszentistván; Héjásrét, 1979. III. 24., IV. 1., IV. 5. (F); Ágasvár csúcs, 1985. X. 26. GEDA; Vándor rét, 1979. VIII. 8. SZIRMAI; Mátraszentimre: Fallóskút, 1983. I. 23.; Báránykő, 1984. IV. 7.; Somtető, 1979. VII. 27., 1984. VII. 31.; Gyöngyöspata: Zám-patak forrásvidék, 1985. II. 9., II. 23., III. 8. (M,F etető pár).
- Dryocopus martius (fekete harkály): A területen 3-4 pár rendszeresen fészkel, az alábbi területek idős bükköseiben: Somtető; Óvár; Hegyes-hegy; Nyikom - Zám-patak forrásvidék.
- Dendrocopos maior (nagy fakopáncs): Az egész területen gyakori fészkelő.
- Dendrocopos medius (közép fakopáncs): Mátraszentistván: Zoltán forrás, 1984. XII. 2.; Héjásrét, 1979. III. 24., IV. 5.; Ágasvár, 1980. VIII. 14., XI. 23., 1981. II. 1., VIII. 1.; Szamárkő, 1982. VII. 29., 1985. VII. 30.; Mátraszentimre: Somtető, 1980. VII. 28.; Fiasom-patak, 1980. VII. 30.; Súlyombükk-patak, 1980. VII. 6.; Mátrakeresztes: Békástó, 1978. VIII. 3.; Határi rét, 1980. VIII. 4.; Mocsárbükk, 1979. III. 16.
- Dendrocopos leucotos (fehérhátú fakopáncs): A területen előforduló tarkaharkályok között a legritkább. Mátraszentistván: Ágasvár, 1985. VII. 31. (F), VIII. 1. (F), VIII. 2. (F); Szamárkő, 1984. VIII. 8. (M,F), 1985. I. 19. PUKLI; Mátraszentimre: Somtető Ny, 1983. VIII. 11., 1984. VIII. 6. PUKLI, VIII. 8., VIII. 9. PUKLI (M,F), VIII. 9. SZIRMAI, 1985. VIII. 2. PUKLI; Fiasom-patak, 1980. VII. 30.; Hutahely, 1980. I. 6. (M); Hasznos: Nyikom É, 1985. III. 8.; Mátrakeresztes: Vöröskőbérc É, 1979. VIII. 8.; Gyöngyöspata: Ólomtető, 1985. II. 23. (M,F).
- Dendrocopos minor (kis fakopáncs): Mátraszentistván: Héjásrét, 1979. IV. 1., IV. 5., 1980. VIII. 6., VIII. 13., 1982. X. 11.; Óvár K, 1982. IV. 18., 1983. VIII. 12., 1984. I. 28., VIII. 7.; Zoltán forrás, 1980. I. 30.; Ágasvár, 1981. III. 1.; Mézeskút, 1985. VII. 30.; Gyula-barlang, 1979. III. 24.; Szamárkő, 1980. X. 16., 1981. III. 22., 1983. VII. 27., 1985. VII. 30.; Kiskői rét, 1980. VIII. 7., IX. 28., 1981. IV. 1.; Mátraszentimre: Somtető, 1980. VII. 28., 1983. VII. 30., VIII. 8.; Fiasom-patak, 1980. VII. 30., 1982. VI. 1.; Tugár rét, 1981. II. 1., 1982. VI. 7.; Sombükk, 1982. VI. 7., 1983. VIII. 10.; Súlyombükk-patak forrásvidék, 1980. VII. 6., 1983. VIII. 11.; Bagolyirtás, 1980. VIII. 10.; Hasznos: Ördög-patak, 1983. III. 18.; Nyikom, 1983. IV. 8., V. 14.; Mátrakeresztes: Békástó. 1976. VII. 30.; Mocsárbükk, 1984. II. 11., 1985. II. 23.; Gyöngyöspata: Muzsla-tető, 1983. II. 5.

PASSERIFORMES (Énekesmadár-alkatúak)

- Lullula arborea (erdei pacsirta): Mátraszentimre: 1979. IV. 2.; Mátrakeresztes: Súlyombükk, 1979. III. 17.
- Alauda arvensis (mezei pacsirta): A nagyobb kiterjedésű szárazabb réteken gyér számban, de rendszeresen megtalálható: Határi rét; Hasznosi rét; Gombás-tető; Legkorábbi adat: III. 10. Legkésőbbi adat: VI. 16.
- Hirundo rustica (füstifecske): A falvakban fészkel, mozgási körzete főleg az azokhoz közeli rétekre korlátozódik. Fallóskút: Tugár rét - Gubola rét; Hasznos: Hasznosi rét; Mátrakeresztes: Határi rét - Békástó - Csókakő; Legkorábbi adat: IV. 7. Legkésőbbi adat: VIII. 15.

Delichon urbica (molnárfecské): A falvakban fészkel, de az egész vizsgált terület felett rendszeresen megfigyelhető. Legkorábbi adat: V. 10. Legkésőbbi adat: IX. 27.

Oriolus oriolus (sárgarigó): Ritka fészkelő. Mátraszentistván: Héjásrét, 1979. V. 27. SZIRMAI, 1980. VIII. 8.; Óvár, 1980. IX. 27.; Csókakő, 1980. VIII. 15.; Ágasvári Túrístaház, 1980. VIII. 4. CZÁJLIK; Vándor rét, 1980. VII. 29. CZÁJLIK; Gyula-barlang, 1984. VIII. 8.; Szamárkő, 1979. VI. 31. SZIRMAI, VII. 27., VIII. 1., VIII. 2. SZIRMAI; Mátraszentimre; Somtető É, 1979. VII. 25., VII. 26., VII. 29., VIII. 2. SZIRMAI, 1980. VII. 28., VIII. 8., 1981. VII. 31.; Fiasom-patak, 1980. VII. 30., 1985. VII. 25., Sombükk, 1978. VIII. 2., VIII. 3., 1979. V. 20., V. 25., VII. 30., VIII. 1., 1980. VII. 29., 1984. VI. 2.; Hasznos: Hasznosi rét, 1981. V. 14., 1983. V. 14.; Zsilló-tanya, 1984. V. 19.; Nyikom rét, 1984. VI. 16.; Mátrakeresztes: Békástó, 1979. V. 26. (M,F); Malom-patak, 1979. VI. 27.; Határi rét, 1980. VIII. 3., VIII. 4., 1983. V. 14., V. 22., 1984. VI. 16.; Mocsárbükk, 1979. V. 26.; Szalajkás-tető, 1981. V. 10. Legkorábbi adat: V. 10. Legkésőbbi adat: IX. 27.

Corvus corax (holló); A területen 1 pár rendszeres fészkelését figyeltük meg Csókakő szikláin, ahol 1979-ben telepedett meg. 1979-80-ban a sziklafalon a kerecsensólyommal együtt költött, majd azokat elverve Csókakőről, 1981 óta egyedül birtokolja a fészkelőhelyet. 1979 és 1985 között minden évben 3 utódot neveltek fel. Költéséről a legkorábbi adat: II. 14. Muzsla-tető és Nyikom térségében is rendszeresen észlelünk hollókat, de itt fészkelése nem bizonyított.

Nucifraga caryocatactes (fenyőszajkó): Hasznos: Nyikom, 1985. X. 14.

Garrulus glandarius (szajkó): A vizsgált területen mindenütt közönséges.

Parus major (széncinege): Az egész területen közönséges, a leggyakoribb cinegefaj. Párba állására a legkorábbi adat: III. 2.

Parus carolinus (kék cinege): A vizsgált terület egészén gyakori fészkelő.

Parus ater (fenyvescinege): Az egy holdnál nagyobb területű fenyvesekben rendszeresen megtalálható. Mátraszentistván: Ágasvári Túrístaház, 1980. X. 16., XI. 23.; Szamárkő, 1980. IX. 28., X. 16., 1981. II. 7., VIII. 8.; Mátraszentimre: Gubola rét, 1980. VIII. 11.; Bagolyirtás, 1980. VIII. 12.; Hasznos: Nyikom fenyves, 1983. II. 5., IV. 8., 1984. IV. 21., VII. 26.; Mátrakeresztes: Hosszúrét, 1982. IV. 18., 1983. VIII. 7., 1984. III. 10.; Sóllyombükk, 1979. VIII. 1., 1980. VIII. 6.; Malom-patak, 1983. IV. 8.; Szalajkás-tető, 1981. IV. 26., V. 3., V. 10., 1985. V. 12.; Gyöngyöspata; Muzsla-tető, 1983. IV. 8.

Parus palustris (barátcinege): A vizsgált terület egészén gyakori fészkelő. Párba állására a legkorábbi adat: III. 10.

Acridotheres caudatus (űszapó): Cserjeszinttel rendelkező lombdőkben, erdőszéleken rendszeresen megfigyelhető. Párba állására a legkorábbi adat: III. 15. A családok megjelenésére a legkorábbi adat: VII. 6.

Sitta europaea (csuszka): Gyakori fészkelő, igen nagy aktivitású faj. Táplálékának megszerzése közben megfordul mind síma, mind repedezett kérgű fákra, a következő megoszlásban: az esztek 30 %-ban bükk, 35 %-ban gyertyán, 30 %-ban tölgy, 5 %-ban egyéb fák törzsén és ágain.

Certhia sp. (fakusz): Rendszeres fészkelő. Elsősorban idős tölgy, vagy éger állományban mozog. Táplálékát erősen repedezett kérgű fákra gyűjti: az esetek kb. 60 %-ban tölgy, 32 %-ban éger és 8 %-ban egyéb fák törzsén keresgél.

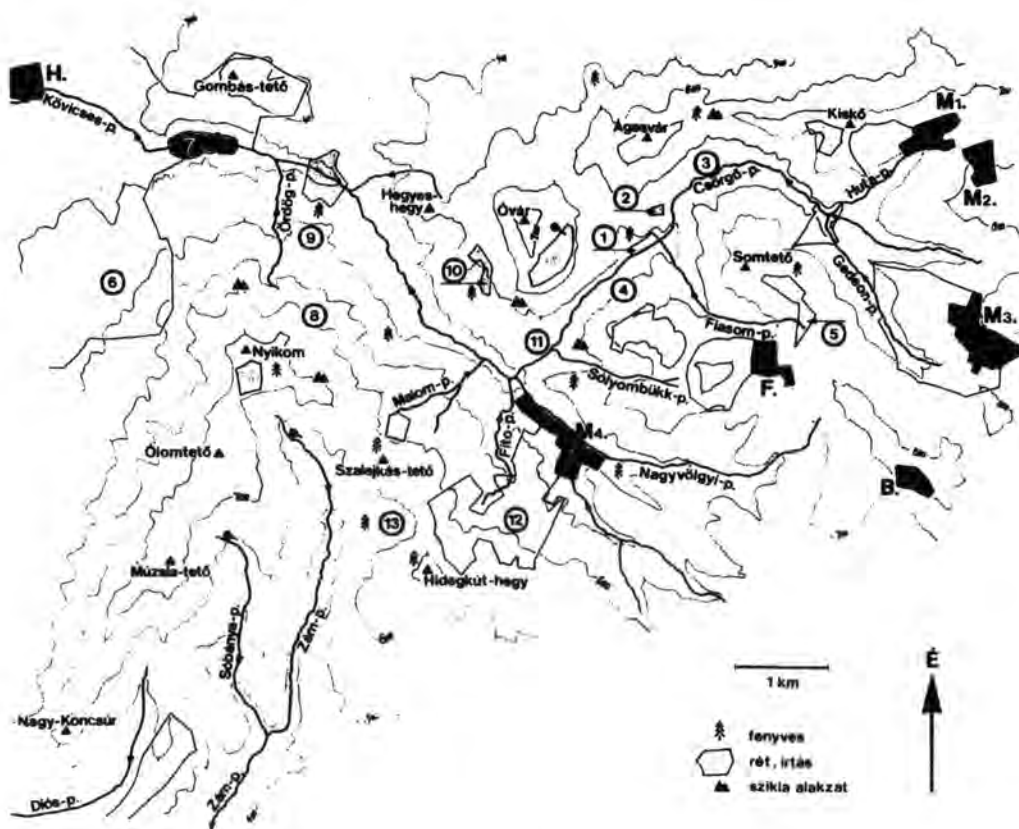
Cinclus cinclus (vizirigó): Ritka fészkelő. Rendszeresen megfigyeltük a Kövicses-, Csörgő- és Malom-patakban. Területünkön csak a Csörgő- és a Malom-patakban költött. A Csörgő-patakban 1977 és 1985 között, 1981. kivételével minden évben, a Malom-patakban 1978-, 1979-, 1980-, 1983-ban évente egy-egy alkalommal bizonyítottuk fészkelését. 1981-ben az említett patakok területéről eltűnt a vizirigó! 1982-ben visszatért a Csörgő-patak területére (azóta is folyamatosan megfigyelhető), 1983-ban a Malom-patakban is, de az erdőállomány ritkítása, majd 1985-ben a terület nagy részének (a fészkelőhelyeket is beleértve) tarra vágása ezt a biotópot végleg megszüntette. Télen a patakok jegesedése miatt lejjebb húzódik a Kövicses-patak területére, Hasznos felé.

Troglodytes troglodytes (ökörszem): Gyakori fészkelő. Főleg patakok, vízmósások, szivárgók, források környékén mutatkozik, de cserjeszinttel rendelkező, nyirkos erdőkben is megtalálható. Fészket kizárólag sziklás, vagy kimosott gyökerű fákkal szegelt patakok, vízfolyások mentén építi.

Turdus viscivorus (léprigó): Ritka fészkelő. Mátraszentistván: Zoltán forrás, 1980. I. 30., IX. 27., 1981. II. 15., 1984. I. 28.; Héjásrét, 1978. XI. 5.; Szamárkő, 1984. VII. 24. CZÁJLIK; Mátraszentimre: 1981. VI. 14. MÓRÓ; Fallóskút, 1979. VI. 27.; Somtető, 1980. IX. 27., IX. 28., 1984. VIII. 7.; Bagolyirtás, 1980. VIII. 10.; Hasznos; Zsilló-tanya, 1984. XII. 8.; Nyikom, 1984. V. 19.; Mátrakeresztes: Hosszúrétű fenyves, 1984. IV. 21. CZÁJLIK; Vöröskőbérc, 1984. XI. 10.; Nagyvílgyi-pa-

- tak, 1982. VI. 14. CZÁJLIK, 1983. VII. 29. CZÁJLIK, 1984. I. 14., IV. 21. CZÁJLIK; Lesbükk, 1980. VII. 31.; Gyöngyöspata: Muzsla-tető, 1983. I. 30.; Kis-Koncsúr, 1983. IV. 6.; Galagonyás, 1983. I. 30.
- Turdus pilaris (fenyőrigó): Mátraszentistván: Szamárkő, 1981. II. 7., 1982. IV. 18., 1983. II. 13.; Mátraszentimre: Tugár rét, 1983. I. 23. (10 pld.); Hasznos: Zsilló-tanya, 1983. II. 27. (50-60 pld.); Nyikom, 1983. II. 5., III. 22., 1985. II. 9., II. 23.; Mátrakeresztes: Hosszúrét, 1984. III. 10., 1985. I. 19.; Határi rét, 1985. II. 9., III. 8.; Gyöngyöspata: Muzsla-tető, 1983. I. 30.; Ólomtető, 1985. IV. 6.; Galagonyás, 1983. I. 30.
- Turdus philomelos (énekes rigó): A dús aljnövényzetű területeken gyakori fészkelő. Legkorábbi adat: III. 15. Legkésőbbi adat: IX. 27.
- Turdus iliacus (szőlőrigó): Mátraszentistván; Óvár rét, 1981. III. 15.; Kiskő, 1980. III. 30. SZIRMAI; Gyöngyöspata: Galagonyás, 1983. III. 27.
- Turdus torquatus (örvös rigó): Mátraszentistván: Ágasvári Túrístaház, 1982. IV. 18. (M); Kiskő, 1983. III. 30. CZÁJLIK (M,F), 1984. IV. 5. GEDAI (M,F); Óvár rét, 1979. III. 15.
- Turdus merula (fekete rigó): A terület egészén megtalálható gyakori fészkelő.
- Oenanthe oenanthe (hantmadár): Mátrakeresztes: 1985. IV. 20.
- Saxicola torquata (cigány csaláncsúcs): Irtások, rétek bokorcsoportjaiban, magas-kórós társulásaiban rendszeres fészkelő.
- Phoenicurus phoenicurus (kerti rozsdafarkú) Mátraszentimre: Sombükk, 1982. VI. 1. (etetés közben, M, F); Mátrakeresztes: 1979. V. 20.
- Phoenicurus ochruros (házi rozsdafarkú): Településeken, száraz, nyílt területeken gyakori.
- Luscinia megarhynchos (fülemüle): Mátraszentistván: Héjásrét, 1982. V. 23., 1984. VI. 2.; Hasznos: Hasznosi rét, a rét patakparti bokrosában rendszeresen észleljük; Mátrakeresztes: 1985. IV. 20.
- Erithacus rubecula (vörösbecg): A terület egészén közönséges.
- Sylvia atricapilla (barátposzáta): A bozótos, magas-kórós, ligetes területeken közönséges. Legkorábbi adat: IV. 21. Legkésőbbi adat: VIII. 10.
- Sylvia nisoria (karvaly poszáta): Mátrakeresztes: 1981. V. 10.
- Sylvia borin (kerti poszáta): Mátraszentistván: Kiskői rét, 1979. VIII. 2. SZIRMAI, 1980. V. 25. SZIRMAI; Mátraszentimre: Bagolyirtás, 1980. VIII. 10.
- Sylvia communis (mezei poszáta): Mátraszentistván: Héjásrét, 1979. IV. 30. SZIRMAI; Szamárkő, 1979. VI. 31. SZIRMAI; Kiskői rét, 1979. VIII. 2. SZIRMAI; Mátraszentimre: Tugár rét, 1985. V. 4., VI. 8.; Hasznos: Hasznosi rét, 1983. V. 14.; Nyikom rét, 1983. V. 14., 1984. V. 27.; Mátrakeresztes: Határi rét, 1983. V. 14.
- Sylvia curruca (kis poszáta): Mátraszentistván: Héjásrét, 1981. IV. 26. SZIRMAI; Szamárkő, 1981. VIII. 8.; Kiskői rét, 1980. VII. 11. SZIRMAI; Mátraszentimre: Somtető, 1976. VII. 28., VIII. 10.; Hasznos: Háromkopasz, 1983. V. 1.; Mátrakeresztes: Mocsárbükk, 1981. IV. 26., 1985. IV. 20.; Szalajkás-tető, 1981. IV. 26., V. 10.
- Phylloscopus trochilus (fitiszfűzike): Hasznos: Hasznosi rét, 1983. V. 1.
- Phylloscopus collybita (csilpcsalp fűzike): Túlnyomórészt irtásokon, rétek bokorsávjában, ligetes, vagy cserjeszinttel rendelkező erdőállományban közönséges. Legkorábbi adat: II. 22. Legkésőbbi adat: IX. 28.
- Phylloscopus sibilatrix (sisegő fűzike): Úde sziklaerdőkben, erdőkben, főleg bükkösökben rendszeres fészkelő. Legkorábbi adat: IV. 12. Legkésőbbi adat: VIII. 15.
- Regulus regulus (királyka): A területen lévő minden fenyőcsoportban rendszeresen észleltünk; fészkelése a luctelepítésekhez kötődik.
- Muscicapa striata (szürke légykapó): Mátraszentistván: Héjásrét, 1979. V. 27.; Ágasvár csúcs, 1979. VII. 27., 1980. VIII. 15. SZIRMAI; Mátraszentimre: Somtető, 1979. VII. 5., 1982. VIII. 9.; Sombükk, 1980. VIII. 15.; Gyöngyöspata: Zám-patak forrásvidék, 1979. VIII. 8.
- Ficedula hypoleuca (kormos légykapó): Mátrakeresztes: Hosszúrét, 1982. III. 14. MÓRÓ; III. 28. MÓRÓ, Békástó, 1979. III. 15.
- Ficedula albicollis (örvös légykapó): Elsősorban idősebb bükkösökben nem ritka fészkelő. Mátraszentistván: Óvár, 1984. VI. 2., VII. 29. (F, juv.M); Szamárkő, 1984. V. 19. GEDAI (M,F); Mátraszentimre: Somtető É, 1979. IV. 29. SZIRMAI, V. 20. SZIRMAI, V. 26., VI. 27., 1981. IV. 26. PUKLI, 1984. VI. 2., 1985. V. 25., VII. 24.; Fiasom-patak, 1982. V. 23., VI. 6., 1985. VI. 8.; Sombükk, 1979. V. 25., 1982. VI. 6., VI. 7., 1984. VI. 2., 1985. V. 4., VI. 8.; Hasznos: Ördög-patak, 1984. V. 19.; Naszálybérc, 1985. VI. 16.; Nyikom É, 1983. V. 1., 1985. IV. 20., VI. 16.; Mátrakeresztes: Vörösköbérc, 1984. VI. 16.; Szalajkás-tető, 1985. V. 12.; Gyöngyöspata: Zám-patak forrásvidék, 1983. V. 14., V. 22., 1985. IV. 21. GEDAI; Ólomtető, 1984. V. 19.

- Ficedula parva (kis légykapó): Kizárólag idős bükkösökben található ritka fészkelő. Mátraszentistván: Óvár É, 1984. VI. 2., 1985. VII. 29. CZÁJLIK; Mátraszentimre: Somtető É, 1984. VIII. 2. CZÁJLIK; Fiasom-patak, 1980. VIII. 8., VIII. 10., VIII. 15., 1982. V. 23., VI. 6., 1984. VI. 2.; Sombükk, 1979. V. 25., V. 27., 1981. V. 10., V. 14., VII. 30., 1982. V. 23., 1985. VII. 25.; Mátrakeresztes: Súlyombükk, 1982. V. 28.
- Prunella modularis (szürkebegy): Mátraszentistván: Héjásrét, 1979. III. 17. SZIRMAI, IV. 5., 1980. III. 30., 1981. IV. 2., V. 2. SZIRMAI, 1984. IV. 7.; Kiskői rét, 1980. III. 30. SZIRMAI; Mátraszentimre: 1979. III. 18.; Huta hely, 1979. IV. 1.; Hasznos: Nyikom rét, 1983. IV. 6.; Mátrakeresztes: 1983. III. 22., IV. 6., IV. 8.; Határi rét, 1985. IX. 28.; Lesbükk, 1979. VIII. 8.
- Anthus trivialis (erdei pityer): Irtások és rétek erdővel szegett határán közönséges. Legkorábbi adat: IV. 18. Legkésőbbi adat: VIII. 15.
- Motacilla alba (barázdabillegető): Településeken, nagy területű irtásokon, réteken közönséges. Legkorábbi adat: III. 16. Legkésőbbi adat: IX. 26.
- Motacilla cinerea (hegyi billegető): Állandó vízfolyások mellett rendszeres fészkelő: Kövices-, Csörgő-, Gedeon-, Fiasom-, Nagyvölgyi-, Fito-, Malom-, Zám-, Sóbánya- és Diós-patakban találtak fészkeit. Időszakos vízfolyásokon a hóolvadás és a tavaszi esőzések idején fordul meg; Malom-patak felső szakasza, Súlyombükk-, Huta-patak. Legkorábbi adat: III. 15. Legkésőbbi adat: IX. 28.
- Lanius excubitor (nagy örgébcis): Mátraszentistván: Szamárkő, 1985. I. 19. PUKLI; Mátraszentimre: 1979. III. 18.
- Lanius collurio (töviszúró gébcis): Bokorsávval, vagy bokorcsoportokkal tarkított réteken, irtásokon és nagyobb területű, sűrű fiatalos állományokban rendszeresen fészkel. Gyakori. Legkorábbi adat: IV. 20. Legkésőbbi adat: VIII. 15.
- Sturnus vulgaris (seregély): A terület egészén gyér számban fellelhető fészkelő. Legkorábbi adat: III. 18. Legkésőbbi adat: VIII. 13.
- Passer domesticus (házi veréb): A lakott településeken gyakori.
- Passer montanus (mezei veréb): A településeken és az azokat övező réteken gyakori.
- Coccothraustes coccothraustes (meggyvágó): A terület egészén előforduló, gyakori fészkelő.
- Carduelis chloris (zöldike): Mátraszentistván: Héjásrét, 1979. IV. 9., 1982. X. 11.; Szamárkő, 1979. IV. 8.; Mátraszentimre: Fallóskút, 1979. IV. 30. SZIRMAI, 1980. VIII. 8.; Bagolyirtás, 1980. VIII. 10.; Hasznos: Hasznosi rét, 1983. V. 14., 1984. IV. 6., IV. 21.; Hasznosi víztároló, 1983. IV. 8., IV. 24.; Gombás-tető, 1983. IV. 24.; Ikrisdomb, 1985. IV. 20.; Nyikom rét, 1984. V. 19.; 1985. IV. 20.; Mátrakeresztes: 1979. V. 26., 1981. V. 3., 1985. VII. 26.; Békástó, 1979. V. 25., 1981. V. 3.; Határi rét, 1980. VIII. 11., 1984. V. 19.; Mocsárbükk, 1979. V. 26., 1981. IV. 26.; Szalajkás-tető, 1981. IV. 26.
- Carduelis carduelis (tengelic): A zárt erdőtagok kivételével gyakori.
- Carduelis spinus (csiz): Mátraszentistván: Óvár rét, 1979. I. 28., 1984. XII. 2., 1985. I. 26.; Óvár K, 1980. X. 16., 1982. X. 11., 1985. IX. 21.; Csókakő, 1985. IX. 28.; Héjásrét, 1979. I. 28., III. 17., 1980. IX. 28.; Ágasvár csúcs, 1984. XII. 8.; Vándor rét, 1980. II. 10.; Hasznos: Hasznosi víztároló, 1984. III. 10.; Mátrakeresztes: 1980. III. 23.; Hosszúrét, 1984. XII. 8.
- Carduelis cannabina (kenderike): Kizárólag a bokorsávós, bokorcsoportos réteken mutatkozik. Mátraszentistván: Csókakő, 1984. VII. 29.; Hasznos: Hasznosi rét, 1983. V. 14., 1984. IV. 6., VII. 23.; Hasznosi víztároló, 1983. IV. 8., V. 1.; Gombás-tető, 1983. IV. 24.; Nyikom rét, 1984. V. 19., VI. 16.; Mátrakeresztes: 1979. V. 20., 1984. VI. 16.
- Carduelis flammea (zsezse): Mátraszentistván: Ágasvár D, 1986. I. 11. CZÁJLIK; Szamárkő, 1984. I. 21. CZÁJLIK.
- Serinus serinus (csicsörke): Mátraszentistván: Ágasvár D, 1984. VI. 2.; Hasznos: Hasznosi víztároló, 1983. IV. 24.
- Pyrrhula pyrrhula (süvöltő): Gyakori téli vendég. Legkorábbi adat: XI. 3. Legkésőbbi adat: III. 16.
- Fringilla coelebs (erdei pinty): A területen gyakori, elsősorban a zárt, idős erdőkben.
- Fringilla montifringilla (fenyőpinty): Mátraszentistván: Szamárkő, 1984. XII. 8. GEDAI (3 pld.); Mátraszentimre: Somtető É, 1985. I. 26. PUKLI (8 pld.).
- Emberiza citrinella (citromsármány): A ligetes erdőkben, bokrokkal, facsoportokkal tagolt meleg lejtőkön, réteken közönséges.

M ₁ - Mátraszentistván	F. - Falióskút	4. - Sombúkk	9. - Ikrisdomb
M ₂ - Mátraszentlászló	H. - Hasznos	5. - Gubola rét	10. - Ilosszúrét
M ₃ - Mátraszentimre	1. - Héjásrét	6. - Hasznosi rét	11. - Békástó
M ₄ - Mátrakeresztes	2. - Vándor rét	7. - Hasznosi víztároló	12. - Határi rét
B. - Bagolyirtás	3. - Gyula-bárlang	8. - Naszálybérc	13. - Lesbúkk

PÁLFIA Zsolt
 ELTE, TTK
 Állatszerveztani Tanszék
 H-1088 BUDAPEST
 Puskin u. 3.

STANDOVÁR Tibor
 ELTE, TTK
 Növényélettani és
 Ökológiai Tanszék
 H-1083 BUDAPEST
 Kun Béla tér 2.